

DOI: <https://doi.org/10.28925/2412-0774.2026.2.9>

УДК 378.147:004.8:330.341.1

Роман Гошко

<https://orcid.org/0009-0002-3626-852X>

аспірант кафедри інноваційних технологій
з педагогіки, психології та соціальної роботи,
Університет імені Альфреда Нобеля,
вул. Січеславська Набережна, 18, 49000, Дніпро, Україна
rvhoshko@gmail.com

ІНТЕГРАЦІЯ СТАРТАП-ТЕМАТИКИ В ЗМІСТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

У статті обґрунтовано доцільність формування підприємницької компетентності майбутніх економістів на засадах стартап-орієнтованого підходу в процесі навчання в закладах вищої освіти. Підкреслено необхідність узгодження професійної підготовки здобувачів вищої освіти з вимогами інноваційної економіки, розвитком стартап-екосистем та суспільним запитом на фахівців, здатних діяти в умовах невизначеності, ризику й швидких змін. Метою дослідження є розроблення підходу до формування підприємницької компетентності в майбутніх економістів шляхом введення стартап-тематики до змісту освітніх компонентів бакалаврських програм. Для досягнення мети проаналізовано освітньо-професійні програми зі спеціальності С1 Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями), визначено перелік обов'язкових освітніх компонентів, зміст яких доцільно оновити, сформульовано їхні цільові характеристики й очікувані результати навчання. Запропоновано наскрізну змістову лінію з менеджменту стартапів, що охоплює теоретичну підготовку, практико-орієнтовані завдання, командну роботу, моделювання бізнес-процесів, розроблення мінімально життєздатного продукту, фінансове та інвестиційне обґрунтування проєктів. Особливу увагу приділено організації курсових робіт за принципом «одна ідея – три етапи реалізації», що забезпечує безперервність, поступове ускладнення та інвестиційну орієнтацію результату. Розроблена трирівнева модель (ініціація, стабілізація та адаптація, масштабування) дозволяє поетапно формувати здатність переходити від ідеї до валідованої бізнес-моделі, оптимізації діяльності та міжнародного розвитку стартапу. Реалізація запропонованого підходу сприятиме інтеграції теоретичних знань із практикою інноваційного підприємництва, формуванню підприємницької компетентності та розвитку інвестиційного мислення, підвищенню якості професійної підготовки майбутніх економістів.

Ключові слова: здобувач вищої освіти, курсова робота, освітній компонент, підприємницька компетентність, проєктна діяльність, результати навчання.

ВСТУП

Згідно з компетентнісним підходом, що є одним із засадничих у сучасній вищій освіті, професійна підготовка майбутніх економістів спрямована на формування у них компетентностей, необхідних для успішної професійної діяльності, самореалізації в особистому, професійному та суспільному житті, досягнення необхідної якості життя. Важливе значення в структурі професійної компетентності економіста – випускника закладу вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти належить підприємницькій

компетентності.

Протягом багатьох років в Європейському Союзі приділяється значна увага розвитку підприємницького потенціалу громадян та організацій, підприємницького мислення й культури (Bacigalupo et al., 2016, p. 5). Це відображено в нормативних документах Європейського Союзу (European Commission, 2019) та публікаціях, що містять рекомендації щодо формування освітніх та суспільних політик (Bacigalupo et al., 2016; Bianchi et al., 2022; Sala et al., 2020).

Підприємницька компетентність є однією з компетентностей для навчання впродовж життя, що визначається як «здатність діяти на основі можливостей та ідей, а також перетворювати їх на цінності для інших. Вона ґрунтується на креативності, критичному мисленні та розв'язанні проблем, ініціативності та наполегливості, а також здатності працювати у співпраці з метою планування та керування проектами, що мають культурну, соціальну або фінансову цінність» (European Commission, 2019, p. 13). Зазначені навички в більшості належать до основних навичок 2025 року, названих у звіті Всесвітнього економічного форуму (World Economic Forum, 2025).

Розробники рамки підприємницької компетентності визначають її як «трансверсальну компетентність, яку громадяни можуть застосовувати у всіх сферах життя, від особистісного розвитку до активної участі у суспільстві, (повторного) виходу на ринок праці як найманої або самозайнятої особи, а також до започаткування підприємницької діяльності (культурної, соціальної або комерційної)» (Bacigalupo et al., 2016, p. 6). У складі концептуальної моделі підприємницької компетентності виокремлено три сфери (ідеї та можливості; ресурси; реалізація), що підкреслює її сутність як здатність перетворювати ідеї та можливості на дії шляхом мобілізації наявних ресурсів (особистих, матеріальних і нематеріальних) (Bacigalupo et al., 2016, p. 10). Кожна зі сфер охоплює по п'ять компетентностей, наприклад: етичне та стале мислення (ідеї та можливості); мотивація та наполегливість (ресурси); подолання невизначеності, двозначності та ризику (реалізація) та інші (Bacigalupo et al., 2016, p. 11).

Отже, підприємницька компетентність потрібна не лише для провадження бізнесу і підприємництва, а й загалом для побудови успішного життєвого шляху, а тому має бути сформованою в усіх громадян, незалежно від сфери діяльності.

Діяльність економістів як фахівців передбачає аналіз результатів господарської діяльності підприємства / установи / організації з подальшим плануванням заходів для підвищення ефективності та рентабельності на основі оптимального використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, впровадження нових способів ведення діяльності (Вища рада юристів України). З огляду на це, для майбутніх економістів підприємницька компетентність має подвійне значення – особистісне (необхідна для життєвої самореалізації) та фахове (необхідна для якісного виконання трудових функцій).

Українські науковці приділяють значну увагу феномену підприємницької компетентності особистості. Різні аспекти її формування у процесі професійної підготовки майбутніх економістів у закладах вищої освіти представлено в працях Н. Акімової, Ю. Баніта, Ю. Білової, І. Брижань, Н. Каландирець, Г. Матукової, І. Мінняйленко, І. Середіної, Ю. Ушакової, О. Шапран та інших дослідників. Зокрема, науковцями запропоновано такі інноваційні технології і методи формування підприємницької компетентності у майбутніх економістів: тренінгова робота та наскрізна практична підготовка (Акімова, 2024); мультимедійні проекти з цифровими навчальними наративами, форсайт-навчання, підприємницьке самопроєктування (Баніт, 2019); проєктний підхід (Каландирець, 2017а); інтерактивні технології та методи (проблемні лекції, ділові ігри, «відео за запитом», кейс-метод, метод презентації, навчальні дискусії, метод «мозкового штурму», тренінги, майстер класи) (Каландирець, 2017б). Аналіз цих методів дозволяє зробити висновок, що вони передбачають активну участь здобувачів вищої освіти у всіх передбачених формах освітньої роботи, моделювання реальних ситуацій, аналіз поточного стану та прогнозування результатів діяльності, створення умов для прояву здатностей та застосування навичок, що становлять ядро підприємницької компетентності.

Спираючись на висновки науковців щодо доцільності застосування інтерактивних і практико-орієнтованих методів, вважаємо, що значний ефект для формування в майбутніх економістів підприємницької компетентності буде мати реалізація стартап-орієнтованого підходу як в межах освітніх програм за рахунок оновлення змісту освітніх компонентів та застосування методів навчання, що відповідають етапам життєвого циклу стартапу, так і на рівні закладів вищої освіти шляхом створення стартап-екосистем й залучення до них здобувачів вищої освіти.

Згідно з одним із визначень, «стартап – тимчасова організація, створена для пошуку відтворюваної, придатної для масштабування бізнес-моделі» (Левковець, 2022). Виходячи з цього, вважаємо, що проходження через стадії життєвого циклу стартапу в процесі професійної підготовки безпосередньо сприяє формуванню навичок, які є складниками підприємницької компетентності.

Дослідженню теоретичних і практичних аспектів функціонування стартапів як інноваційної форми підприємництва присвячено праці Ю. Богоявленської, С. Горбаченко, О. Левковець, І. Найди, А. Жекю, Н. Ситник, В. Слатвінської, О. Чепурної та інших науковців. Виділимо також праці, в яких розглядаються питання імплементації в освітній процес університетів стартапів як засобу розвитку інноваційного потенціалу вищої освіти та підвищення якості професійної підготовки: створення умов для інноваційної підприємницької діяльності учасників освітнього процесу, формування стартап-екосистеми закладів вищої освіти (Вергун & Вергун, 2023; Кизим та ін., 2021; Шевчук та ін., 2021; Ivanova et al., 2025; Srihita et al., 2026); застосування стартап-орієнтованого підходу в професійній підготовці здобувачів вищої освіти (Гораш & Семенишена, 2025; Косарук, 2025; Нетреба, 2020; Cico, 2022; Jurgelevičius & Raišienė, 2024; Kemell, 2019; Sandia-Saldivia et al., 2024; Santoso et al., 2023; Sedaghat & Maxwell, 2024); роль університетів як компонента загальної стартап-екосистеми країни (Євтушенко et al., 2019); кейси розвитку стартапів у закладах вищої освіти (Онищенко & Скриль, 2024; Shirai et al., 2024).

Попри наявність доволі значного наукового доробку з питань реалізації стартап-орієнтованого підходу у вищій освіті, проблема формування в майбутніх економістів підприємницької компетентності в умовах стартап-екосистеми університету є недостатньо дослідженою, зокрема в аспекті оновлення змісту і структури окремих освітніх компонентів з метою посилення уваги до розвитку відповідних навичок.

Мета дослідження – розроблення підходу до формування підприємницької компетентності в майбутніх економістів за рахунок введення стартап-тематики до змісту освітніх компонентів.

Завдання дослідження:

- 1) визначити обов'язкові освітні компоненти професійної підготовки майбутніх економістів, зміст яких доцільно оновити з урахуванням стартап-орієнтованого підходу, та розробити напрями оновлення змісту;
- 2) розробити наскрізну методичну систему виконання курсових робіт на засадах стартап-орієнтованого підходу.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для розв'язання поставлених завдань нами було проаналізовано освітні програми професійної підготовки зі спеціальності С1 Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями) за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти, зокрема в Університеті імені Альфреда Нобеля (2025), та обрано обов'язкові освітні компоненти, зміст яких доцільно оновити з урахуванням стартап-орієнтованого підходу:

1-й семестр: Основи економіки; Інформаційні та комунікаційні технології у бізнесі;

3-й семестр: Менеджмент бізнес-процесів;

4-й семестр: Маркетинг та основи просування товарів на міжнародних ринках; Економіка підприємства та підприємництво;

5-й семестр: Методи оптимізації бізнес-процесів;

6-й семестр: Економіка та зовнішоекономічна діяльність України;

7-й семестр: Лідерство, групова динаміка;

8-й семестр: Міжнародна інвестиційна діяльність; Економіка праці та соціально-трудові відносини.

Зміст освітніх компонентів оновлено з урахуванням результатів досліджень українських і зарубіжних науковців (Гавриш та ін., 2019; Грицюк та ін., 2022; Scott, 2017). Логіку розгортання наскрізної змістової лінії з менеджменту стартапів представлено на Рисунку 1.

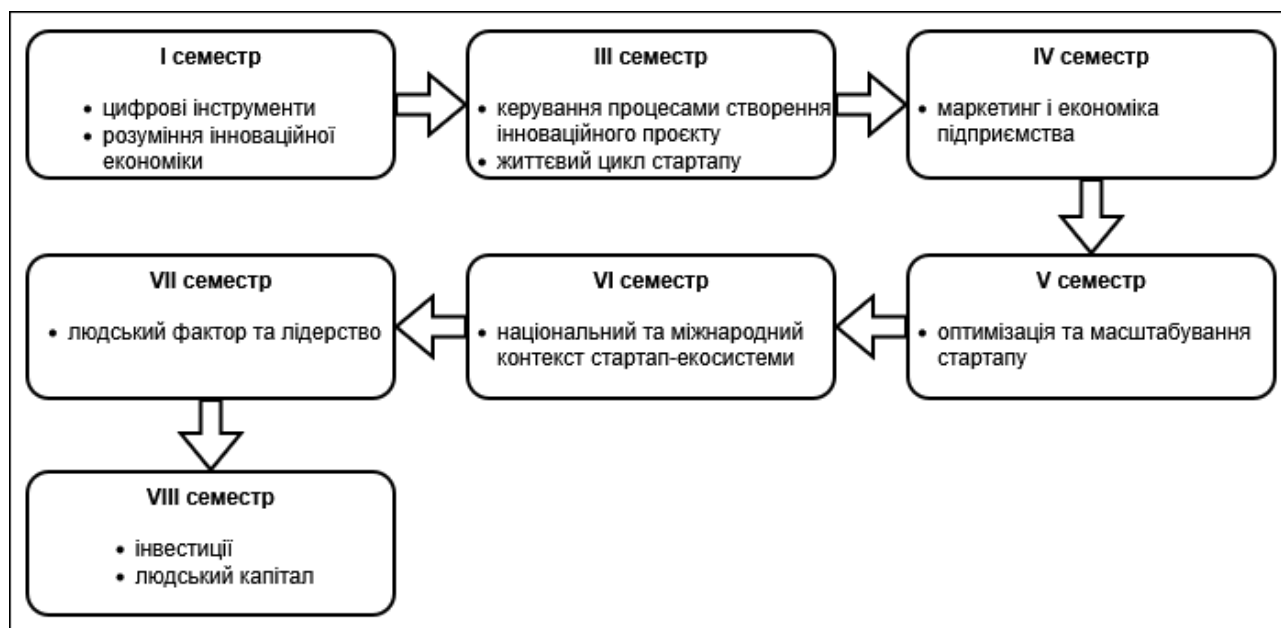

Рисунок 1. Логіка розгортання наскрізної змістової лінії з менеджменту стартапів
Складено автором особисто

Для кожного із цих освітніх компонентів сформульовано мету введення нових тем та очікувані результати навчання здобувачів вищої освіти (Таблиця 1).

Таблиця 1

Цільові характеристики оновлення змісту освітніх компонентів

Освітній компонент	Мета введення нових тем	Очікувані результати навчання
Основи економіки	Сформувати уявлення про трансформацію економічних систем у напрямі інноваційної моделі та роль стартапів як рушіїв економічного зростання.	Здобувач вищої освіти буде здатний: <ul style="list-style-type: none"> • розрізняти традиційну та інноваційну моделі підприємництва; • пояснювати механізм формування надприбутку через впровадження інновацій; • визначати роль стартапів у структурі національної економіки; • аналізувати вплив людського капіталу на економічний розвиток.

Інформаційні та комунікаційні технології в бізнесі	Сформувати здатності застосовувати цифрові технології для розроблення, прототипування, тестування та первинного просування стартап-проекту у цифровому середовищі.	Здобувач вищої освіти буде здатний: <ul style="list-style-type: none"> • використовувати хмарні сервіси для організації роботи команди; • створювати цифровий прототип продукту (MVP); • застосовувати no-code інструменти для розробки базової версії продукту; • проводити онлайн-опитування та цифрову валідацію ідеї; • використовувати CRM та інструменти автоматизованої комунікації; • налаштовувати базову цифрову присутність стартапу.
Менеджмент бізнес-процесів	Сформувати здатність керувати бізнес-процесами в умовах невизначеності та швидких змін.	Здобувач вищої освіти буде здатний: <ul style="list-style-type: none"> • ідентифікувати стадію життєвого циклу стартапу; • моделювати бізнес-процеси відповідно до обраної бізнес-моделі; • застосовувати інструменти гнучкого керування; • аналізувати ризики на різних етапах розвитку стартапу.
Маркетинг та основи просування товарів на міжнародних ринках	Сформувати компетентності маркетингового обґрунтування та міжнародного просування інноваційних продуктів.	Здобувач вищої освіти буде здатний: <ul style="list-style-type: none"> • визначати цільові сегменти для інноваційного продукту; • обґрунтовувати маркетингову стратегію виходу на зовнішні ринки; • оцінювати конкурентні переваги продукту; • розробляти комунікаційну стратегію просування.
Економіка підприємства та підприємництво	Сформувати здатність економічно обґрунтовувати діяльність стартапу.	Здобувач вищої освіти буде здатний: <ul style="list-style-type: none"> • розраховувати показники ефективності; • оцінювати економічні ризики; • формувати фінансову модель підприємства.
Методи оптимізації бізнес-процесів	Сформувати здатність оптимізувати діяльність стартапу в умовах масштабування.	Здобувач вищої освіти буде здатний: <ul style="list-style-type: none"> • застосовувати методи оптимізації процесів; • визначати критичні точки розвитку проекту;

		<ul style="list-style-type: none"> розробляти систему показників ефективності; мінімізувати трансакційні витрати.
Економіка та зовнішньоекономічна діяльність України	Сформувати розуміння інноваційного підприємництва в забезпеченні конкурентоспроможності України.	Здобувач вищої освіти буде здатний: <ul style="list-style-type: none"> аналізувати стан інноваційної екосистеми України; оцінювати вплив стартапів на макроекономічні показники; визначати інституційні бар'єри розвитку; формулювати напрями державної підтримки інновацій.
Лідерство, групова динаміка	Сформувати здатність керувати командами в інноваційному середовищі стартапу.	Здобувач вищої освіти буде здатний: <ul style="list-style-type: none"> формувати ефективну проектну команду; застосовувати стилі лідерства залежно від стадії розвитку стартапу; керувати груповою динамікою.
Міжнародна інвестиційна діяльність	Сформувати здатність оцінювати інвестиційні можливості інноваційних проектів у глобальному економічному середовищі.	Здобувач вищої освіти буде здатний: <ul style="list-style-type: none"> оцінювати інвестиційний ризик; розраховувати показники прибутковості; обґрунтовувати стратегію виходу інвестора.
Економіка праці та соціально-трудова відносини	Сформувати розуміння трудових відносин в інноваційному бізнесі.	Здобувач вищої освіти буде здатний: <ul style="list-style-type: none"> аналізувати структуру людського капіталу; оцінювати ефективність мотиваційних систем.

Складено автором особисто

Далі наведемо теми, які доцільно ввести до окремих освітніх компонентів для вирішення поставлених завдань.

Освітній компонент «Основи економіки» здобувачі вищої освіти вивчають у першому семестрі. Ця навчальна дисципліна формує теоретичне підґрунтя для подальшого навчання та професійного становлення особистості економіста. Для формування первинних понять інноваційного підприємництва та ознайомлення з основами стартап-підприємництва пропонуємо ввести до змісту освітнього компоненту такі питання: Інноваційна модель економічного розвитку; Підприємництво в неоіндустріальній економіці; Стартап як форма інноваційного підприємництва; Роль інтелектуального капіталу в сучасній економіці; Інноваційна монополія та економічна природа надприбутку.

Для формування підприємницької компетентності здобувачам вищої освіти доцільно запропонувати такі практичні завдання:

- 1) Підготувати доповідь на тему «Кейси стартапів: історія перемог і невдач».

2) Моделювання стартап-ідеї. Необхідно розробити концепцію власного стартапу та представити її у форматі короткої презентації (10–12 слайдів). Завдання виконується шляхом роботи в малих групах і складається з таких основних підзавдань: сформулювати проблему та інноваційне рішення; визначити вид інтелектуального капіталу (людський, структурний, клієнтський); описати потенційний механізм отримання економічного прибутку; аргументувати можливість створення тимчасової інноваційної монополії.

Освітній компонент «Інформаційні та комунікаційні технології в бізнесі» також вивчається у першому семестрі, а отже спрямований на формування бази для подальшого розвитку цифрових навичок у здобувачів вищої освіти. Цей освітній компонент має подвійне значення для розкриття стартап-тематики: як інструмент підприємницької діяльності, оскільки нині відбувається інтенсивна цифровізація економіки; як об'єкт підприємницької діяльності, оскільки сфера цифрових технологій наразі відзначається високим рівнем інноваційності й можливостями для створення інноваційних продуктів.

До змісту освітнього компоненту «Інформаційні та комунікаційні технології у бізнесі» пропонуємо ввести такі питання:

1) Цифрова економіка та платформенні бізнес-моделі: Дані як ресурс цифрового бізнесу; Хмарні сервіси (Google Cloud, Microsoft Azure, Amazon Web Services).

2) Хмарні технології та цифрові робочі середовища: Робочі середовища Google Workspace та Microsoft 365; Онлайн-співпраця з використанням вебсервісів Slack, Notion, Trello.

3) Цифрові інструменти прототипування. Сутність мінімально життєздатного продукту (MVP, Minimum Viable Product). Роль прототипування в перевірці гіпотез. Види прототипів: паперові, цифрові, інтерактивні. Створення MVP з використанням вебсервісів Figma, Mockflow, Miro, Canva. Створення вебсторінок з використанням no-code платформ Webflow, Bubble, Base44.

4) Цифрова валідація бізнес-ідеї. Створення цифрових опитувань з використанням Google Forms, Typeform, SurveyMonkey для онлайн-дослідження клієнтів. Проведення онлайн-інтерв'ю та отримання зворотного зв'язку.

5) Цифрова комунікація та керування клієнтами. Можливості систем керування відносинами з клієнтами (CRM, Customer Relationship Management) на прикладі HubSpot CRM. Автоматизація розсилки електронних листів засобами Mailchimp та SendPulse. Соціальні мережі як цифровий канал тестування попиту.

Для формування відповідних цифрових навичок здобувачі вищої освіти можуть виконувати такі завдання: розроблення карти емпатії клієнта у Miro для обраної бізнес-ідеї; створення низькодеталізованого ескізу (wireframe) головної сторінки продукту у Figma; створення прототипу мобільного інтерфейсу у Figma; розробка односторінкового сайту MVP у Webflow; проведення онлайн-опитування з використанням Google Forms і аналіз результатів; налаштування тестової бази клієнтів у HubSpot CRM; створення контент-плану для Instagram або LinkedIn з визначенням цільової аудиторії; створення тестової рекламної кампанії в Meta Business Suite з визначенням цільової аудиторії.

Під час вивчення цього освітнього компонента доцільно розпочати формування команд для подальшого розроблення стартап-проектів на наступні чотири роки.

Освітній компонент «Менеджмент бізнес-процесів» (3-й семестр). До його змісту пропонуємо ввести такі питання: Життєвий цикл стартап-проекту; Бізнес-модель як основа організації процесів; Командоутворення в інноваційних проектах; Гнучкі підходи до управління (Lean, Pivot); Проектний підхід в управлінні інноваціями.

Для формування практичних навичок пропонуються такі завдання:

1) Симуляція Lean і Pivot підходів до управління у форматі кейс-стаді. Здобувачам пропонується кейс інноваційного проекту, що стикається з ринковою невизначеністю. Необхідно застосувати Lean-підхід, визначити мінімально життєздатний продукт, змодельувати варіанти стратегічної зміни напряму бізнесу (Pivot) (клієнтський сегмент, ціннісна пропозиція, канал збуту тощо), оцінити економічні наслідки управлінських рішень.

Результатом має бути обґрунтоване управлінське рішення.

2) Розроблення моделі командної взаємодії в інноваційному проєкті. Здобувачі індивідуально або в малих групах проєктують систему ролей і відповідальності стартап-команди. Необхідно визначити ключові ролі, сформуванню матрицю відповідальності, обґрунтувати вибір гнучкої методології управління, описати механізм прийняття рішень у команді. Результатом має бути модель організації бізнес-процесів стартапу.

Освітній компонент «Маркетинг та основи просування товарів на міжнародних ринках» (4-й семестр). Для висвітлення стартап-тематики пропонуємо ввести такі питання до його змісту: Маркетинг стартапу; Формування попиту на інноваційний продукт; Валідація ринку та споживача; Масштабування та вихід на міжнародні ринки; Цифрові канали просування інноваційних продуктів.

Для формування практичних навичок пропонується командна робота над проєктом «Маркетингова стратегія стартапу». Здобувачі повинні розробити маркетингову концепцію інноваційного продукту з орієнтацією на міжнародний ринок. Для цього необхідно визначити цільовий сегмент і сформулювати ціннісну пропозицію, описати цикл взаємодії споживача з компанією та канали залучення, обґрунтувати вибір ринку для масштабування.

Освітній компонент «Економіка підприємства та підприємництво» (4-й семестр). Для висвітлення стартап-тематики пропонуємо ввести такі питання до його змісту: Організаційно-правові форми стартапів; Вибір системи оподаткування; Захист прав інтелектуальної власності; Формування доходів та витрат інноваційного підприємства; Оцінка економічної ефективності проєкту.

Для формування практичних навичок пропонуються такі завдання:

1) Командний проєкт з економічного обґрунтування стартапу. Здобувачі повинні розробити фінансово-економічну модель інноваційного підприємства. Необхідно обрати організаційно-правову форму стартапу, визначити систему оподаткування та розрахувати податкове навантаження, сформуванню структуру доходів і витрат, розрахувати показники ефективності, зробити висновок щодо доцільності реалізації проєкту.

2) Ділова гра «Інвестиційна оцінка стартап-проєкту» з моделюванням переговорів між засновниками стартапу та потенційними інвесторами. Необхідно підготувати фінансові розрахунки та прогноз грошових потоків, визначити вартість компанії, обґрунтувати потребу у фінансуванні, презентувати проєкт у форматі пітчінгу.

Освітній компонент «Методи оптимізації бізнес-процесів» (5-й семестр). До його змісту доцільно ввести такі питання: Lean-оптимізація бізнес-процесів; Pivot як інструмент адаптації бізнес-моделі; Оптимізація витрат на стадіях масштабування проєкту; KPI інноваційного проєкту; Інформаційні технології управління проєктами.

Для формування в здобувачів вищої освіти практичних навичок пропонуються такі види діяльності:

1) Практикум «Pivot та адаптація бізнес-моделі». Індивідуальна або групова робота з моделювання змін у бізнес-моделі стартапу під впливом ринкових факторів. Необхідно визначити критичні KPI стартапу, змоделювати варіанти стратегічної зміни напряму бізнесу (зміна сегмента, каналу, ціннісної пропозиції), провести порівняльний аналіз фінансових показників до і після змін, обґрунтувати управлінське рішення на основі даних.

2) Практична робота з використанням систем керування проєктами (Jira або Asana) та аналітики (Looker Studio або Microsoft Power BI). Необхідно налаштувати систему моніторингу KPI стартапу, побудувати дашборд ефективності, змоделювати сценарій масштабування з урахуванням витрат, підготувати звіт для інвестора.

Освітній компонент «Економіка та зовнішньоекономічна діяльність України» (6-й семестр). До його змісту доцільно ввести такі питання: Національна екосистема стартапів; Роль стартапів у структурній модернізації економіки України; Венчурне фінансування в Україні; Інноваційна інфраструктура; Міграція стартапів та юрисдикційні ризики.

Для формування практичних навичок пропонується командна робота над аналітичним мініпроєктом «Національна стартап-екосистема України», під час якого необхідно провести

комплексний аналіз інституційної та фінансової інфраструктури підтримки інновацій. Завдання для здобувачів: охарактеризувати роль Українського фонду стартапів у розвитку інноваційного підприємництва, проаналізувати механізми функціонування правового режиму Дія.City, визначити вплив стартапів на структурну модернізацію економіки, оцінити бар'єри розвитку стартап-екосистеми в Україні.

Освітній компонент «Лідерство, групова динаміка» (7-й семестр). До його змісту доцільно ввести такі питання: Лідерство в інноваційних командах; Формування стартап-команди; Управління конфліктами в умовах невизначеності; Підприємницьке мислення та культура інновацій; Мотивація в умовах ризику.

Для формування в здобувачів вищої освіти практичних навичок пропонуються такі види діяльності:

1) Моделювання створення інноваційної команди з розподілом ролей. Завдання для здобувачів: визначити стиль лідерства залежно від стадії розвитку проєкту; розподілити ролі за моделлю командних ролей Meredith Belbin (Nine Belbin Team Roles, n/d); розробити правила внутрішньої взаємодії та прийняття рішень; сформувати систему нематеріальної мотивації в умовах ризику.

2) Тренінг «Управління конфліктами та мотивація в стартапі» – моделювання типових ситуацій (розбіжності співзасновників, дефіцит ресурсів, невдача продукту). Завдання для здобувачів: застосувати стратегії поведінки в конфлікті за підходом К. Thomas та R. Kilmann (McPheat, 2022); обґрунтувати вибір мотиваційної моделі; визначити механізми підтримки командної стійкості; підготувати план відновлення командної ефективності після кризової ситуації.

Освітній компонент «Міжнародна інвестиційна діяльність» (8-й семестр). До його змісту доцільно ввести такі питання: Венчурне інвестування; Стадії фінансування стартапу; Оцінювання інвестиційної привабливості; Краудфандинг та альтернативні джерела фінансування.

Для формування практичних навичок пропонується провести практикум «Краудфандингова кампанія», під час якого здобувачі вищої освіти розробляють модель альтернативного фінансування інноваційного продукту. Необхідно обрати платформу (наприклад, Kickstarter або Спільнокошт «Велика ідея»), сформувати бюджет кампанії, визначити структуру винагород для учасників, розрахувати точку беззбитковості проєкту, визначити доцільність краудфандингової кампанії.

Освітній компонент «Економіка праці та соціально-трудові відносини» (8-й семестр). До його змісту доцільно ввести такі питання: Інтелектуальний капітал як фактор виробництва; Гнучкі форми зайнятості в інноваційних компаніях; Мотиваційні моделі в стартапах (опціони, частка в капіталі); Продуктивність праці в інноваційному секторі.

Для формування практичних навичок пропонується провести практикум з розроблення системи матеріальної та нематеріальної мотивації для стартапу. Здобувачі повинні змоделювати систему опціонів, визначити частку участі ключових працівників у капіталі, розрахувати економічний ефект від застосування часткової участі у власності, оцінити ризики розмивання капіталу.

Важливе значення в процесі професійної підготовки майбутніх економістів за бакалаврськими освітніми програмами має виконання курсових робіт. Зокрема, освітньою програмою (Університет імені Альфреда Нобеля, 2025) передбачено три курсові роботи: у четвертому, шостому й восьмому семестрах. Цей вид навчальної діяльності спрямований на поглиблення теоретичних знань і закріплення практичних навичок, отриманих під час вивчення обов'язкових освітніх компонентів.

У межах нашого дослідження вважаємо доцільним також організувати виконання курсових робіт на засадах стартап-орієнтованого підходу. Протягом першого – третього семестрів відбувається формування стартап-команд та генерація ідей. На початку четвертого семестру вже можна приступати до розроблення комплексного стартап-проєкту за принципом «одна ідея – три етапи реалізації». Характеристику наскрізного виконання

курсів робіт на засадах стартап-орієнтованого підходу наведено в Таблиці 2.

Таблиця 2

Наскрізна методична система виконання курсових робіт на засадах стартап-орієнтованого підходу

Параметр	4 семестр I рівень	6 семестр II рівень	8 семестр III рівень
Узагальнена назва курсової роботи	Маркетингово-економічне обґрунтування ідеї стартапу	Оптимізація та стратегія розвитку стартапу	Інвестиційна стратегія та міжнародне масштабування стартапу
Стадія розвитку стартапу	Ініціація	Стабілізація та адаптація	Масштабування
Фокус роботи	Валідація ідеї та бізнес-моделі	Управління процесами та оптимізація	Інвестиції та глобальна експансія
Ключове завдання	Довести життєздатність ідеї	Забезпечити ефективність і стійкість	Забезпечити інвестиційну привабливість
Тип аналітики	Маркетингова та базова фінансова	Операційна та стратегічна	Інвестиційна та фінансова
Основні інструменти	Business Model Canvas, MVP, аналіз ринку, точка беззбитковості	KPI, Lean-аналіз, Pivot, сценарне моделювання	NPV, IRR, ROI, оцінка вартості бізнесу
Робота з ризиками	Виявлення ринкових ризиків	Управління операційними та стратегічними ризиками	Управління інвестиційними та міжнародними ризиками
Масштаб аналізу	Мікрорівень (продукт – споживач)	Мезорівень (підприємство – ринок – середовище)	Макро- та глобальний рівень
Фінансова модель	Попередня, спрощена	Оптимізована, сценарна	Повна інвестиційна модель
Результат для стартапу	Валідована бізнес-модель і MVP	Оптимізована та масштабована модель	Інвестиційний меморандум і стратегія міжнародного розвитку
Сформовані компетентності	Підприємницьке мислення та здатність переходити від ідеї до валідованої бізнес-моделі.	Здатність керувати стартапом, приймати рішення в умовах невизначеності та оптимізувати діяльність на основі аналітичних даних	Стратегічна підприємницька компетентність, здатність залучати інвестиції і масштабувати бізнес на міжнародному рівні
Рівень автономності здобувача	Формування базових навичок	Прийняття управлінських рішень	Самостійне стратегічне планування

Складено автором особисто

У кожному семестрі передбачається виконання конкретних завдань для отримання завершеної частини загального проєкту (Таблиця 3).

Таблиця 3

Завдання й очікувані результати виконання курсових робіт

Семестр	Завдання	Очікуваний результат
IV	<ol style="list-style-type: none"> Сформулювати проблему та обґрунтувати її актуальність на основі аналізу ринку. Розробити концепцію інноваційного продукту (послуги) та описати його унікальну ціннісну пропозицію. Провести сегментацію ринку та визначити цільову аудиторію. Побудувати карту емпатії споживача та описати клієнтський шлях. Провести конкурентний аналіз. Розробити бізнес-модель стартапу. Створити мінімально життєздатний продукт або його прототип. Провести первинну валідацію попиту (опитування, інтерв'ю, тестування гіпотез). Сформувати структуру доходів і витрат стартапу. Розрахувати точку беззбитковості та визначити базові показники ефективності. Зробити висновок щодо економічної доцільності реалізації стартап-ідеї. 	<ol style="list-style-type: none"> Сформовано та описано ідею стартапу, визначено проблему і ціннісну пропозицію. Підтверджено наявність попиту на основі первинної валідації продукту. Розроблено бізнес-модель. Створено прототип або мінімально життєздатний продукт. Сформовано базову фінансову модель (структура доходів і витрат, точка беззбитковості). Обґрунтовано економічну доцільність запуску стартапу.
VI	<ol style="list-style-type: none"> Проаналізувати ключові фінансові та нефінансові показники функціонування стартапу. Визначити стадію життєвого циклу стартапу. Ідентифікувати ключові бізнес-процеси та побудувати їх модель. Визначити систему KPI стартапу та обґрунтувати їх вибір. Провести аналіз витрат і виявити можливості їх оптимізації. Змодельовати альтернативні сценарії розвитку. Виконати порівняльний фінансовий аналіз сценаріїв розвитку. Проаналізувати національне середовище функціонування стартапу. Оцінити ризики діяльності стартапу та розробити заходи їх мінімізації. Розробити стратегію масштабування на внутрішньому ринку. Обґрунтувати управлінські рішення щодо подальшого розвитку стартапу. 	<ol style="list-style-type: none"> Проведено комплексний аналіз діяльності стартапу. Визначено систему KPI та модель управління бізнес-процесами. Розроблено сценарії розвитку, зокрема варіанти стратегічної зміни напряму бізнесу. Проведено Lean-оптимізацію витрат і процесів. Здійснено оцінку ризиків і запропоновано заходи з їхньої мінімізації. Сформовано стратегію масштабування на національному рівні.

VIII	<ol style="list-style-type: none"> 1. Провести комплексний фінансовий аналіз діяльності стартапу. 2. Сформувати прогноз грошових потоків на середньострокову перспективу. 3. Розрахувати показники інвестиційної привабливості. 4. Визначити потребу у фінансуванні та оптимальну структуру капіталу. 5. Обґрунтувати вибір джерел фінансування. 6. Оцінити вартість компанії та частку інвестора. 7. Розробити модель мотивації команди. 8. Проаналізувати можливості виходу на міжнародний ринок. 9. Сформувати стратегію міжнародного масштабування. 10. Підготувати інвестиційний меморандум або пітч-дек стартапу. 11. Зробити висновок щодо інвестиційної доцільності та перспектив глобального розвитку проєкту. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Побудовано повну фінансову модель з прогнозом грошових потоків. 2. Розраховано показники інвестиційної ефективності. 3. Обґрунтовано структуру капіталу та стратегію залучення фінансування. 4. Проведено оцінку вартості стартапу та частки інвестора. 5. Розроблено модель мотивації команди. 6. Сформовано стратегію виходу на міжнародний ринок. 7. Підготовлено інвестиційний меморандум або пітч-дек.
------	--	--

Складено автором особисто

Реалізація запропонованого наскрізного підходу до виконання курсових робіт ґрунтується на принципах безперервності (один стартап-проєкт розробляється впродовж трьох семестрів), поступового ускладнення (здобувач проходить шлях від формулювання від ідеї до стратегічного управління), міждисциплінарності та трансдисциплінарності (здобувач комбінує знання та навички, отримані під час вивчення різних освітніх компонентів, створюючи на цій основі новий продукт), принцип командної відповідальності, принцип інвестиційної орієнтації кінцевого результату.

Впровадження в освітній процес цього підходу сприятиме формуванню у здобувачів вищої освіти підприємницької компетентності, інвестиційного мислення, готовності до створення власного бізнесу, а також інтеграції теорії економіки з практикою інноваційного підприємництва.

ВИСНОВКИ

Інтеграція змісту освітніх компонентів бакалаврських освітніх програм зі спеціальності С1 Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями) з логікою життєвого циклу стартапу забезпечує послідовне формування здатності переходити від ідеї до створення валідованої бізнес-моделі, оптимізації діяльності та залучення інвестицій і, як результат, сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти підприємницької компетентності.

Розробляючи підходи до формування підприємницької компетентності в майбутніх економістів за рахунок введення стартап-тематики до змісту освітніх компонентів, ми сформулювали два завдання дослідження: визначити обов'язкові освітні компоненти професійної підготовки майбутніх економістів, зміст яких доцільно оновити з урахуванням стартап-орієнтованого підходу, та розробити напрями оновлення змісту; розробити наскрізну методичну систему виконання курсових робіт на засадах стартап-орієнтованого підходу.

У процесі виконання першого завдання проаналізовано освітні програми підготовки бакалаврів зі спеціальності С1 Економіка та міжнародні економічні відносини (за

спеціалізаціями) та визначено обов'язкові освітні компоненти, зміст яких доцільно оновити на засадах стартап орієнтованого підходу. До них віднесено дисципліни, що послідовно охоплюють економічну, цифрову, управлінську, маркетингову, інвестиційну та соціально-трудоу підготовку здобувачів. Сформульовано мету введення питань менеджменту стартапів та очікувані результати навчання, що відповідають сферам підприємницької компетентності. Запропоновано напрями змістового оновлення цих освітніх компонентів шляхом введення тем з інноваційного підприємництва, цифрового прототипування, валідації бізнес-ідей, Lean- та Pivot-підходів, фінансово-економічного обґрунтування стартапу, управління ризиками, командної взаємодії, венчурного інвестування, міжнародного масштабування та мотивації в інноваційних компаніях тощо. Це дало змогу вибудувати наскрізну логіку формування підприємницької компетентності майбутніх економістів упродовж усього періоду навчання.

У процесі виконання другого завдання розроблено наскрізну методичну систему виконання курсових робіт на засадах стартап-орієнтованого підходу за принципом «одна ідея – три етапи реалізації». Запропонована система передбачає поетапну розробку стартап-проекту у четвертому, шостому і восьмому семестрах: від маркетингово-економічного обґрунтування ідеї та створення MVP, через оптимізацію бізнес-процесів, аналіз КРІ і стратегій розвитку, до побудови повної інвестиційної моделі, підготовки інвестиційного меморандуму та стратегії міжнародного масштабування. Такий підхід забезпечує безперервність, поступове ускладнення завдань, міждисциплінарну інтеграцію знань, командну відповідальність і практичну спрямованість результатів. Його впровадження сприятиме формуванню в здобувачів вищої освіти підприємницького та інвестиційного мислення, готовності до створення власного бізнесу й застосування економічних знань у практиці інноваційного підприємництва.

Подальші дослідження спрямовано на перевірку ефективності запропонованого методичного підходу до формування підприємницької компетентності майбутніх економістів.

Список використаних джерел

1. Акімова Н. Проблеми психологічної підготовки студентів економічного профілю. *Таверійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2024. № 19. С. 20–25. DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2024.19.2>
2. Баніт Ю. Інноваційні технології формування підприємницької компетентності у фаховій підготовці студентів – майбутніх економістів. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2019. № 4 (96). С. 4–16. DOI: [https://doi.org/10.31865/2077-1827.4\(96\)2019.196181](https://doi.org/10.31865/2077-1827.4(96)2019.196181)
3. Вергун М. О., Вергун А. М. Парадигма формування академічного середовища інноваційної підприємницької діяльності в системі вищої освіти. *Актуальні проблеми економіки*. 2023. № 9 (267). С. 123–133. URL: <https://eco-science.net/ape-news/%E2%84%96-9-267-%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%81%D0%B5%D0%BD%D1%8C-2023/> (дата звернення: 1.03.2026).
4. Гавриш О. А., Дергачова В. В., Кравченко М. О., Ситник Н. І., Жигалкевич Ж. М., Бояринова К. О., Гук О. В., Мохонько Г. А., Дергачов Є. В., Копішинська К. О. Менеджмент стартап проектів: підручник для студентів технічних спеціальностей другого (магістерського) рівня вищої освіти. Київ: КПП ім. Ігоря Сікорського, Видавництво «Політехніка», 2019. 337 с. URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/c5e7c948-132c-43ae-aa62-c64739c45186/content> (дата звернення: 1.03.2026).
5. Гораш К. В., Семенишена Р. В. Наукові підходи до інноваційного проектування у системі професійної підготовки фахівців. *Професійно-прикладні дидактики*. 2025. № 1. С. 21–27. DOI: <https://doi.org/10.37406/2521-6449/2025-1-3>
6. Грицюк Н. О., Івашко О. А., Сак Т. В. Інноваційне підприємництво та управління стартап проектами: навчальний посібник. Луцьк: Вежа-Друк, 2022. 172 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/21713> (дата звернення: 1.03.2026).
7. Євтушенко В. А., Кудінова М. М., Сіладі К. Б. Заклади вищої освіти України в

національній екосистемі підтримки молодіжних стартапів. *Проблеми економіки*. 2019. № 3. С. 61–67. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2019-3-61-67>

8. Каландирець Н. М. Проектна технологія навчання як засіб формування підприємницької компетентності майбутніх економістів-аграрників. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія*. 2017а. Вип. 259. С. 95–100. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=nvna_u_ped_2017_259_15 (дата звернення: 1.03.2026).

9. Каландирець Н. Формування підприємницької компетентності майбутніх економістів-аграрників засобами інтерактивного навчання. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2017б. № 1 (50). С. 39–47. DOI: <https://doi.org/10.31812/pedag.v50i0.1283>

10. Кизим М. О., Хаустова В. Є., Решетняк О. І. Організаційно-економічний механізм інтеграції освіти, науки та бізнесу: модель сучасного університету. *Проблеми економіки*. 2021. № 4 (50). С. 29–41. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-4-29-41>

11. Косарук О. Організація науково-дослідної діяльності здобувачів вищої освіти в контексті сучасних освітніх технологій. *Педагогіка безпеки*. 2025. Т. 10. № 1. С. 56–63. DOI: <https://doi.org/10.31649/2524-1079-2025-10-1-056-063>

12. Левковець О. М. Стартап-екосистема України в контексті завдань збереження та розвитку інноваційного потенціалу. *Економічна теорія та право*. 2022. № 3 (50). С. 59–85. DOI: <https://doi.org/10.31359/2411-5584-2022-50-3-59>

13. Нетреба М. Стартап як дипломний проєкт: від ідеї до практичного втілення. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2020. № 1. С. 49–54. DOI: <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2020.1.7>

14. Онищенко С. В., Скриль В. В. Успішні кейси розвитку start-up-ів у закладах вищої освіти. *Економіка і регіон*. 2024. № 2 (93). С. 78–85. DOI: [https://doi.org/10.26906/EiR.2024.2\(93\).3389](https://doi.org/10.26906/EiR.2024.2(93).3389)

15. Освітньо-професійна програма «Міжнародні економічні відносини» за спеціальністю С1 Економіка та міжнародні економічні відносини (спеціалізація: С1.02 Міжнародні економічні відносини), галузі знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини, першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2025. 30 с. URL: https://duan.edu.ua/wp-content/uploads/2025/07/opp_mizhnarodni-ekonomichni-vidnosyny_bakalavry.pdf (дата звернення: 1.03.2026).

16. Професія економіст. *Вища рада юристів України*. URL: <https://ukrlawcouncil.org/registers/profesiya-ekonomist/> (дата звернення: 1.03.2026).

17. Шевчук Н. А., Тульчинська С. О., Вовк О. А., Темченко О. А. Успішний розвиток стартап-школи в системі інноваційного простору закладу вищої освіти. *Агросвіт*. 2021. № 19. С. 16–22. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.19.16>

18. Bacigalupo M., Kamylyis P., Punie Y., Van den Brande G. EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework. Luxembourg: Publication Office of the European Union, 2016. 39 p. DOI: <https://doi.org/10.2791/593884>

19. Bianchi G., Pisiotis U., Cabrera Giraldez M. GreenComp – The European sustainability competence framework / Bacigalupo M., Punie Y. (Eds.). Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2022. 56 p. DOI: <https://doi.org/10.2760/13286>

20. Cico O. Lean Software Startup Practices and Software Engineering Education. *2022 IEEE/ACM 44th International Conference on Software Engineering: Companion Proceedings (ICSE-Companion), Pittsburgh, PA, USA, May 21–29, 2022*. P. 281–285. DOI: <https://doi.org/10.1145/3510454.3517065>

21. European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture. Key competences for lifelong learning. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2019. 20 p. DOI: <https://doi.org/10.2766/569540>

22. Ivanova N., Popelo O., Marhasova V. Startup ecosystems within sustainable transformation of universities. *Achievements of the Economy: Prospects and Innovations*. 2025. № 14. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14792245>

23. Jurgelevičius A., Raišienė A. G. Key Factors for Student Startup Success: Insights from Higher Education Professors. *19th European Conference on Innovation and Entrepreneurship*. 2024. Vol. 19. № 1. P. 280–289. DOI: <https://doi.org/10.34190/ecie.19.1.2580>

24. Kemell K.-K., Feshchenko P., Himmanen J., Hossain A., Jameel F., Puca R. L., Vitikainen T., Kultanen J., Risku J., Impiö J., Sorvisto A., Abrahamsson P. Software startup education: gamifying growth

hacking. *Proceedings of the 2nd ACM SIGSOFT International Workshop on Software-Intensive Business: Start-ups, Platforms, and Ecosystems (IWSiB 2019)*. New York: Association for Computing Machinery, 2019. P. 25–30. DOI: <https://doi.org/10.1145/3340481.3342734>

25. McPheat S. What is the Thomas Kilmann Conflict Management Model? (With examples). *MTD Training*. 2022. URL: <https://www.mtdtraining.com/blog/thomas-kilmann-conflict-management-model.htm> (дата звернення: 1.03.2026).

26. Nine Belbin Team Roles. *Belbin*. URL: <https://www.belbin.com/about/belbin-team-roles> (дата звернення: 1.03.2026).

27. Sala A., Punie Y., Garkov V., Cabrera Giraldez M. LifeComp: The European Framework for Personal, Social and Learning to Learn Key Competence. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2020. 84 p. DOI: <https://doi.org/10.2760/302967>

28. Sandia-Saldivia B., Paez-Monzon G., Orozco-Barbosa L. Volition: A cloud-based innovative platform for accelerating startup entrepreneurship designed to engage students in the full complexity of creating for the marketplace within higher education. *Procedia Computer Science*. 2024. Vol. 239. P. 982–989. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.procs.2024.06.260>

29. Santoso R. T. P. B., Priyanto S. H., Junaedi I. W. R., Santoso D. S. S., Sunaryanto L. T. Project-based entrepreneurial learning (PBEL): a blended model for startup creations at higher education institutions. *Journal of Innovation and Entrepreneurship*. 2023. Vol. 12. Art. 18. DOI: <https://doi.org/10.1186/s13731-023-00276-1>

30. Scott J. T. *The Entrepreneur's Guide to Building a Successful Business*. Brussels, Belgium: EFMD, 2017. 222 p. URL: <https://www.efmdglobal.org/wp-content/uploads/The-Entrepreneurs-Guide-to-Building-a-Successful-Business-2017.pdf> (дата звернення: 1.03.2026).

31. Sedaghat M., Maxwell A. Best startup experience, an immersive multi-disciplinary experiential education. *Proceedings of the Canadian Engineering Education Association (CEEA)*. 2024. DOI: <https://doi.org/10.24908/pceea.2023.17112>

32. Shirai T., Nakahira K. T., Kanematsu H., Barry D. M., Ogawa N., Yajima K., Suzuki S., Kawaguchi M., Yoshitake M. Fostering Entrepreneurial Spirit in Higher Education: A Case Study of Startup Education in Japan. *Procedia Computer Science*. 2024. Vol. 246. P. 4234–4240. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.procs.2024.09.263>

33. Srihita R. H., Goli G., Gade S., Kumar N. S., Nagaraju C. Structured Startup Education for Engineering Students: Evidence from SR University's Entrepreneurship and Innovation Ecosystem. *Journal of Engineering Education Transformations*. 2026. Vol. 39. Special Issue 2. P. 294–302. URL: <https://journaleet.in/index.php/jeet/article/view/3574> (дата звернення: 1.03.2026).

34. *Future of Jobs Report 2025*. Geneva: World Economic Forum, 2025. 290 p. URL: https://reports.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_Report_2025.pdf (дата звернення: 1.03.2026).

References

- Akimova, N. (2024). Problemy psikhologichnoi pidhotovky studentiv ekonomichnoho profilu [Problems of psychological training of economic students]. *Taurida Scientific Herald. Series: Economics*, 19, 20–25. <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2024.19.2>
- Banit, Y. (2019). Innovatsiini tekhnologii formuvannia pidpriemnytskoi kompetentnosti u fakhovii pidhotovtsi studentiv – maibutnikh ekonomistiv [Innovative technologies for the formation of entrepreneurship competence in the professional training of students – future economists]. *Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu*, 4 (96), 4–16. [https://doi.org/10.31865/2077-1827.4\(96\)2019.196181](https://doi.org/10.31865/2077-1827.4(96)2019.196181)
- Verhun, M. O., & Verhun, A. M. (2023). Paradyhma formuvannia akademichnoho seredovyscha innovatsiinoi pidpriemnytskoi diialnosti v systemi vyshchoi osvity [Paradigm of forming the academic environment of innovative entrepreneurial activity in the higher education system]. *Actual Problems of Economics*, 9 (267), 123–133. <https://eco-science.net/ape-news/%E2%84%96-9-267-%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%81%D0%B5%D0%BD%D1%8C-2023/>
- Havrysh, O.A., Derhachova, V.V., Kravchenko, M.O., Sytnyk, N.I., Zhyhalkevych, Zh.M., Boiarynova, K.O., Huk, O.V., Mokhonko, H.A., Derhachov, Ye.V., & Kopishynska, K.O. (2019). *Menedzhment startap proektiv: pidruchnyk dlia studentiv tekhnichnykh spetsialnostei druhoho (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity [Startup project management: a textbook for students of technical specialties of the second (master's) level of higher education]*. Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute,

- Politekhnik. <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/c5e7c948-132c-43ae-aa62-c64739c45186/content>
- Horash, K. V., & Semenyshena, R. V. (2025). Naukovi pidkhody do innovatsiinoho proiektuvannia u systemi profesiinoy pidhotovky fakhivtsiv [Scientific approaches to innovative design in the system of vocational training of specialists]. *Professional and Applied Didactics*, 1, 21–27. <https://doi.org/10.37406/2521-6449/2025-1-3>
- Hrytsiuk, N.O., Ivashko, O.A., & Sak, T.V. (2022). *Innovatsiine pidpriemnytstvo ta upravlinnia startup proiektamy: navch. posib. [Innovative entrepreneurship and startup project management: a textbook]*. Vezha-Druk. <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/21713>
- Yevtushenko, V. A., Kudinova, M. M., & Siladi, K. B. (2019). Zaklady vyshchoi osvity Ukrainy v natsionalnii ekosystemi pidtrymky molodizhnykh startapiv [Higher Education Institutions of Ukraine in the National Ecosystem for Supporting Youth Startups]. *The Problems of Economy*, 3, 61–67. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2019-3-61-67>
- Kalandyrets, N.M. (2017a). Proektna tekhnolohiia navchannia yak zasib formuvannia pidpriemnytskoi kompetentnosti maibutnykh ekonomistiv-ahrarynykiv [Project learning technology as a means of entrepreneurial competence formation of future agricultural]. *Naukovij visnik Nacional'nogo universitetu bioresursiv i prirodokoristuvanna Ukraini. Seria: Pedagogika, psihologia, filozofia*, 259, 95–100. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=vnvau_pe_d_2017_259_15
- Kalandyrets, N. (2017b). Formuvannia pidpriemnytskoi kompetentnosti maibutnykh ekonomistiv-ahrarynykiv zasobamy interaktyvnogo navchannia [Entrepreneurial competence formation of future agricultural economists by means of interactive learning tools]. *Pedagogy of Higher and Secondary Education*, 1 (50), 39–47. <https://doi.org/10.31812/pedag.v50i0.1283>
- Kyzym, M. O., Khaustova, V. Y., & Reshetnyak, O. I. (2021). Orhanizatsiino-ekonomichnyi mekhanizm intehratsii osvity, nauky ta biznesu: model suchasnoho universytetu [Organizational and Economic Mechanism of Education, Science and Business Integration: The Modern University Model]. *The Problems of Economy*, 4 (50), 29–41. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-4-29-41>
- Kosaruk, O. (2025). Orhanizatsiia naukovo-doslidnoi diialnosti zdobuvachiv vyshchoi osvity v konteksti suchasnykh osvitnykh tekhnolohii [Organization of scientific and research activities of higher education students in the context of modern educational technologies]. *Health and Safety Pedagogy*, 10 (1), 56–63. <https://doi.org/10.31649/2524-1079-2025-10-1-056-063>
- Levkovets, O. M. (2022). Startup-ekosystema Ukrainy v konteksti zavdan zberezhennia ta rozvytku innovatsiinoho potentsialu [Startup ecosystem of Ukraine in the context of tasks of preservation and development of innovative potential]. *Economic Theory and Law*, 3 (50), 59–85. <https://doi.org/10.31359/2411-5584-2022-50-3-59>
- Netreba, M. (2020). Startup yak dyploمنىi proiekt: vid idei do praktychnoho vtilennia [Startup as a diploma master's project: from the idea to a practical implementation]. *Continuing Professional Education: Theory and Practice*, 1, 49–54. <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2020.1.7>
- Onyshchenko, S., & Skryl, V. (2024). Uspishni keisy rozvytku start-up-iv u zakladakh vyshchoi osvity [Successful cases of start-up development in higher education institutions]. *Economics and Region*, 2 (93), 78–85. [https://doi.org/10.26906/EiR.2024.2\(93\).3389](https://doi.org/10.26906/EiR.2024.2(93).3389)
- Alfred Nobel University (2025). *Osvitno-profesijna programa "Mizhnarodni ekonomichni vidnosini" za specialnisty S1 Ekonomika ta mizhnarodni ekonomichni vidnosini (specializaciya: S1.02 Mizhnarodni ekonomichni vidnosini), galuzi znan S Socialni nauki, zhurnalistika, informaciya ta mizhnarodni vidnosini, pershogo (bakalavrskogo) rivnya vishoyi osviti [Educational and professional program "International Economic Relations" in the specialty C1 Economics and International Economic Relations (specialization: C1.02 International Economic Relations), fields of knowledge C Social Sciences, Journalism, Information and International Relations, first (bachelor's) level of higher education]*. https://duan.edu.ua/wp-content/uploads/2025/07/opp_mizhnarodni-ekonomichni-vidnosyny_bakalavry.pdf
- Ukraine Supreme Legal Council (n.d.). *Profesiia ekonomist [Economist Profession]*. <https://ukrlawcouncil.org/registers/profesiya-ekonomist/>
- Shevchuk, N., Tulchynska, S., Vovk, O., & Temchenko, O. (2021). Uspishnyi rozvytok startup-shkoly v systemi innovatsiinoho prostoru zakladu vyshchoi osvity [Successful development startup school in

- the innovative space of the institution of higher education]. *Agrosvit*, 19, 16–22. <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.19.16>
- Bacigalupo, M., Kampylis, P., Punie, Y., & Van den Brande, G. (2016). *EntreComp: The entrepreneurship competence framework (EUR 27939 EN)*. Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2791/593884>
- Bianchi, G., Pisiotis, U., & Cabrera Giraldez, M. (2022). *GreenComp – The European sustainability competence framework*. Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2760/13286>
- Cico, O. (2022). Lean software startup practices and software engineering education. In *2022 IEEE/ACM 44th International Conference on Software Engineering: Companion Proceedings (ICSE-Companion)* (pp. 281–285). IEEE. <https://doi.org/10.1145/3510454.3517065>
- European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture (2019). *Key competences for lifelong learning*. Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2766/569540>
- Ivanova, N., Popelo, O., & Marhasova, V. (2025). Startup ecosystems within sustainable transformation of universities. *Achievements of the Economy: Prospects and Innovations*, 14. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14792245>
- Jurgelevičius, A., & Raišienė, A. G. (2024). Key factors for student startup success: Insights from higher education professors. *Proceedings of the 19th European Conference on Innovation and Entrepreneurship*, 19 (1), 280–289. <https://doi.org/10.34190/ecie.19.1.2580>
- Kemell, K.-K., Feshchenko, P., Himmanen, J., Hossain, A., Jameel, F., Puca, R. L., Vitikainen, T., Kultanen, J., Risku, J., Impiö, J., Sorvisto, A., & Abrahamsson, P. (2019). Software startup education: Gamifying growth hacking. In *Proceedings of the 2nd ACM SIGSOFT International Workshop on Software-Intensive Business: Start-ups, Platforms, and Ecosystems (IWSiB 2019)* (pp. 25–30). Association for Computing Machinery. <https://doi.org/10.1145/3340481.3342734>
- McPheat, S. (2022). What is the Thomas Kilmann Conflict Management Model? (With examples). *MTD Training*. <https://www.mtdtraining.com/blog/thomas-kilmann-conflict-management-model.htm>
- Belbin (n/d). *Nine Belbin Team Roles*. <https://www.belbin.com/about/belbin-team-roles>
- Sala, A., Punie, Y., Garkov, V., & Cabrera Giraldez, M. (2020). *LifeComp: The European framework for personal, social and learning to learn key competence*. Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2760/302967>
- Sandia-Saldivia, B., Paez-Monzon, G., & Orozco-Barbosa, L. (2024). Volition: A cloud-based innovative platform for accelerating startup entrepreneurship designed to engage students in the full complexity of creating for the marketplace within higher education. *Procedia Computer Science*, 239, 982–989. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2024.06.260>
- Santoso, R. T. P. B., Priyanto, S. H., Junaedi, I. W. R., Santoso, D. S. S., & Sunaryanto, L. T. (2023). Project-based entrepreneurial learning (PBEL): A blended model for startup creations at higher education institutions. *Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 12, 18. <https://doi.org/10.1186/s13731-023-00276-1>
- Scott, J. T. (2017). *The Entrepreneur's Guide to Building a Successful Business*. EFMD. <https://www.efmdglobal.org/wp-content/uploads/The-Entrepreneurs-Guide-to-Building-a-Successful-Business-2017.pdf>
- Sedaghat, M., & Maxwell, A. (2024). Best startup experience, an immersive multi-disciplinary experiential education. In *Proceedings of the Canadian Engineering Education Association (CEEA)*. <https://doi.org/10.24908/pceea.2023.17112>
- Shirai, T., Nakahira, K. T., Kanematsu, H., Barry, D. M., Ogawa, N., Yajima, K., Suzuki, S., Kawaguchi, M., & Yoshitake, M. (2024). Fostering entrepreneurial spirit in higher education: A case study of startup education in Japan. *Procedia Computer Science*, 246, 4234–4240. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2024.09.263>
- Srihita, R. H., Goli, G., Gade, S., Kumar, N. S., & Nagaraju, C. (2026). Structured startup education for engineering students: Evidence from SR University's entrepreneurship and innovation ecosystem. *Journal of Engineering Education Transformations*, 39 (Special Issue 2), 294–302. <https://journaleet.in/index.php/jeet/article/view/3574>
- World Economic Forum (2025). *Future of jobs report 2025*. https://reports.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_Report_2025.pdf

Стаття надійшла до редакції 2.03.2026

Прийнято до друку 18.06.2026

Опубліковано 24.06.2026

INTEGRATION OF STARTUP TOPICS WITH THE CONTENT OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE ECONOMISTS IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Roman Hoshko

<https://orcid.org/0009-0002-3626-852X>

PhD student of the Department of the Innovative Technologies
in Psychology, Pedagogy, and Social Work,
Alfred Nobel University,
18 Sicheslavskya Naberezhna Str., 49000, Dnipro, Ukraine
rvhoshko@gmail.com

The article substantiates the feasibility of forming entrepreneurial competence of future economists on the basis of a startup-oriented approach in the process of studying in higher education institutions. The relevance of the study is due to the need to harmonize the professional training of higher education students with the requirements of the innovative economy, the development of startup ecosystems and the public demand for specialists capable of operating in conditions of uncertainty, risk and rapid change. The purpose of the study is to develop an approach to the formation of entrepreneurial competence in future economists by introducing startup topics into the content of educational components of bachelor's programs. To achieve the goal, educational and professional programs in the specialty C1 Economics were analyzed, a list of mandatory educational components was determined, the content of which should be updated, their target characteristics and expected learning outcomes were formulated. A cross-cutting content line on startup management was proposed, covering theoretical training, practice-oriented tasks, teamwork, business process modeling, development of a minimum viable product, financial and investment justification of projects. Special attention was paid to the organization of coursework according to the principle of “one idea – three stages of implementation”, which ensures continuity, gradual complication and investment orientation of the result. The developed three-level model (initiation, stabilization and adaptation, scaling) allows you to gradually form the ability to move from an idea to a validated business model, optimization of activities and international development of a startup. The implementation of the proposed approach will contribute to the integration of theoretical knowledge with the practice of innovative entrepreneurship, the formation of entrepreneurial competence and the development of investment thinking, and the improvement of the quality of professional training of future economists.

Keywords: *coursework, educational component, entrepreneurial competence, higher education student, learning outcomes, project activity.*